



Генерали ФСБ за партою академічного видавництва: як Європа допомагає рашистам ламати світову криптографію



Цифрова пастка Дурова та мільйони українців у заручниках анонімних інсайдерів в Телеграм який полюбляє влада



Розсекречені архіви радянських спецслужб: «Бандерівські резиденти в Криму». Історія одного

Розсекречені архіви радянських спецслужб: «Бандерівські резиденти в Криму». Історія одного спецповідомлення

НАША ІСТОРІЯ | ВС, 2026-05-10 08:21



Версія для печати

В архівних фондах Служби зовнішньої розвідки України виявлено спеціальне повідомлення нкдб урसर про діяльність ОУН(б) в роки Другої світової війни в Криму.

На протипагу радянській пропаганді і нинішнім «дослідженням» фсб рф, присвяченим «співпраці українських націоналістів із фашистськими загарбниками» на кримському півострові під час війни, у документі чекісти, цитуючи політичний звіт ОУН(б), по суті самі сприяють розвінчанню ідеологічних міфів про те, як діяв український національний рух опору на тимчасово окупованих територіях.

Спеціальне повідомлення під назвою «Про становище в Криму» підписане народним комісаром державної безпеки урसर С. Савченком й адресоване начальнику 4-го (розвідувально-диверсійного) управління нкдб срср П. Судоплатову. Воно датоване 24 вересня 1943 року. У той період кримський півострів ще перебував під окупацією.

Тож інформацію про те, що там відбувалося, отримували оперативним шляхом. Саме тоді до рук нкдб потрапив політичний звіт підпілля ОУН(б) в Криму, в якому змальована соціально-політична ситуація на півострові, умови, в яких доводилося діяти підпільникам, їхні взаємовідносини з різними верствами місцевого населення, ставлення до окупаційної влади, труднощі і проблеми в роботі.

Про те, як звіт потрапив до нкдб і хто його складав, не повідомляється. У літерній справі на «контрреволюційну організацію українських націоналістів (ОУН)», заведену 4-м управлінням нкдб урसर, немає і повного тексту самого звіту. Водночас докладне його цитування в спецповідомненні (у перекладі на російську мову) дає змогу дещо по-іншому подивитися на тогочасні події. Досі в різних дослідженнях здебільшого аналізувалися хронологічні події діяльності похідних груп бандерівської і мельниківської течій ОУН, розбудови підпілля, існування осередків у низці міст та обставини арешту активних діячів.

Читайте також: [Розсекречені архіви. Розвідка в структурі Служби безпеки УПА](#)

На початку документа пояснюється, чому бандерівський Провід ОУН одразу направив до Криму своїх представників для підпільної роботи. Метою було поширення на цих теренах національної ідеї для майбутньої боротьби за самостійну українську державу. Водночас зазначається, що бандерівці одразу наштовхнулися на значні труднощі з боку місцевого населення і німецьких окупантів.

НОВИНИ

- 20:00 Прогноз погоди в Україні на 11 - 17 травня 2026 року
- 18:03 Кудрицький: Дорога нафта не рятує РФ від бюджетної катастрофи
- 16:05 Мартина Богуславець - про цинізм Зеленського та День Європи
- 14:12 Війна з Іраном призвела до дефіциту сірчаної кислоти - WSJ
- 13:39 Риторика Зеленського все більше дратує європейців — Politico
- 12:15 На підконтрольній Україні території проживають 22-25 млн людей - міністр
- 10:02 Китай стрімко нарощує атомний підводний флот, скорочуючи відставання від США - The Economist
- 08:00 Для "міндіців" гроші є, для Сил оборони - немає: Тисячі іноземних добровольців готові долучитися до "Хартії", але через брак коштів їх не можуть завезти - Бутусов
- 18:10 Касьянов: Мародери взяли в заручники державу
- 16:07 Христина Морозова: Про шахрайство з петиціями в Офісі президента

ПІДПИСКА НА КАНАЛ

«Відроджуючи українське життя в Криму, – наводяться цитати зі звіту ОУН(б), – довелося вести важку боротьбу з несвідомістю нашого українського населення, яке є тут більшістю, крім того, активністю росіян – меншістю за чисельністю. Найгірше те, що ці елементи підтримувалися німцями. Зрештою, внаслідок тривалих заходів усе це вдалося частково подолати. У цьому велику допомогу нам надали наші зв'язки з грузинами та іншими кавказькими народами, які ми встановили ще перед війною. Німців ця обставина дуже турбувала, і вони з цього питання навіть викликали деяких місцевих українців і грузинів для переговорів, але факт залишається фактом».

На підставі аналізу звіту у спецповідомленні зробили висновок, що оунівці ретельно вивчали співвідношення різних сил на півострові, національний склад населення, настрої і взаємостосунки, щоб правильно вибудувати свою роботу. На підставі цього наводили певні відомості.

«За оцінками місцевих українців, – йдеться у звіті, – у Криму налічується близько 40% українців, 30% татар і 15% росіян, але точності в цьому питанні досягти не вдалося. Євреїв німці розстріляли. Фольксдойчів, яких до війни було багато, вивезли більшовики. Українці переважають у північній частині Криму, татари – в південній. Мова українців русифікована. Дуже часто українця від росіянина не можна відрізнити. Але місцеві мешканці знають і безпомилково відрізняють, бо глибоко всередині все ж ще існує не вбите національне почуття. Зате національна свідомість, хоч і слабенька, але є. Її посіяли здебільшого втікачі з різних куточків України, щоб сховатися від дпу. Найбільша кількість свідомих українців потрапила сюди після розкуркулення і голоду 1933 року. Між ними є навіть дуже свідомі активні особи, які відповідають рівню українця-націоналіста. Але поки що це лише одиниці. Росіяни, як загальна маса, не активні. Зате російська інтелігенція нахабна і дуже активна. Найбільшу активність проявляють росіяни, які служать у німців перекладачами на відповідальних посадах і в різних закладах... Кацапи-перекладачі всіма силами відроджують матінку рассею».

У спецповідомленні нкдб акцентували увагу на тому, що попри такі труднощі і певні тертя з мельниківцями бандерівці все ж намагалися рухати вперед культурно-просвітницьке життя. Понад те, через місцевих українців вони організували сміливий протест проти «засилля росіян» і в письмовому вигляді передали це німецькій окупаційній владі.

Далі в спецповідомленні з посиланням на звіт наводяться факти переслідування бандерівців гітлерівцями за їхню діяльність. У тексті самі чекісти стверджують таке: «...в Криму німці щодо бандерівців так само, як і на Україні, застосовують жорстокі репресії».

Читайте також: **Розсекречені архіви: Олег Кандиба (Ольжич) – один із лідерів Проводу українських націоналістів, якого мріяли вбити чекісти**

А ось цитата щодо цього зі звіту ОУН(б): «Маємо перші жертви розстріляних трьох друзів у Джанкої. Це славної пам'яті друзі – Ванкевич Степан зі Збаража, Любак Михайло зі Львова і Бардахівський Роман зі Самбірщини. Четвертий – Іван Осадчук, заарештований і вивезений до Львова, де й помер у таборі від тифу».

Ті арешти відбувалися у 1942 році. На доповнення до цього чекісти інформували, що ще наприкінці 1941 року в Євпаторії гітлерівці заарештували групу бандерівців. «Разом з іншими заарештованими, – зазначається в спецповідомленні, – у момент, коли наш флот несподівано висадив там десант, німці вели на розстріл і бандерівців, але вони втекли».

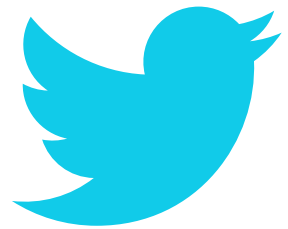
Після наведення цих прикладів у нкдб констатували, що репресії не збили з пантелику бандерівців. На підтвердження цього зачитували слова зі звіту: «Все це, однак, не підірвало нашу віру і мало серед населення дуже гучний відгук. Люди бачать, що ми не є чиймись агентами, а жертвовно служимо народові і для його звільнення віддаємо своє життя. Ідея самостійності України одразу набула живого змісту і освятилася кров'ю її передових борців».

Спецповідомлення чекісти так само завершили цитатою зі звіту, яку назвали патетичною. Ось ці слова: «Чудовий наш Крим, чудове Чорне море шумить перед нами і виграє хвилями, але важка, дуже важка робота. Запекла боротьба очікує на нас, щоб цей – такий дорогий серцю кожного українця шматочок української землі і це козацьке море знову стали українськими».

Тож ні у звіті ОУН(б), ні в тексті спецповідомлення нкдб уррр немає жодних згадувань про «тісну співпрацю бандерівців із фашистськими загарбниками», скоєння «безлічі злочинів проти військовополонених і мирних мешканців на півострові», як про це й досі не перестає повторювати російська пропаганда, свідомо ігноруючи історичні реалії й перекинувши факти. Знайдений в архівосховищі документ дає змогу ще раз наочно пересвідчитися в цьому.

(Джерело – ГДА СЗРУ. – Ф. 1. – Спр. 7092. Т. 1. – Арк. 223–229).

Читайте також: **Розсекречені архіви радянських спецслужб. Степан Ленкавський і його «Десять заповідей українського націоналіста»**



223

СОВЕРШЕННО СЕКРЕТНО

Разослано:

- 1- тов. Судоплатову
- 2- в делах 4-го управления

М. Судоплатову
В дело ОУН
Резерв
24.9.42

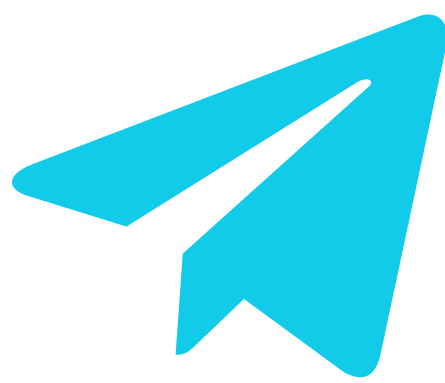
тов. Р Е Ш Е Т О В У

СПЕЦИАЛЬНОЕ СООБЩЕНИЕ

О положении в К р ы м у.

Как мы уже ранее сообщали, бандеровская группа ОУН в своей подпольной деятельности значительное внимание уделяет Крыму.

Считая Крым территорией, которая "исконно" принадлежала и должна принадлежать "украинской суверенной державе", бандеровский Провод ОУН, как об этом свидетельствуют имеющиеся в нашем распоряжении материалы, - с самого начала оккупации направил в Крым, для подпольной работы, своих резидентов.



Развивая в Крыму, в различных видах, свою деятельность, бандеровцы с самого начала натолкнулись на значительные трудности, как со стороны местного населения, главным образом "русских", как они говорят, так и самих немцев.

Вот как оценивается в одном из политических отчетов бандеровцев начальный период их работы в Крыму:

"Возрождая украинскую жизнь в Крыму, пришлось вести тяжелую борьбу с неосознанностью нашего украинского населения, которое является здесь большинством и, кроме того, активностью русских - меньшинством по численности. Хуже всего было то, что эти элементы поддерживались немцами. Однако, в конце-концов, в результате длительных мероприятий, все это удалось частично преодолеть. В этом большую помощь нам оказали наши связи с грузинами и иными кавказскими народами, которые мы установили еще перед войной. Немцев это обстоятельство сильно обеспокоило и они по этому вопросу вызывали даже некоторых местных украинцев и грузинов для переговоров, но факт оставался фактом".

Таким образом устанавливается, что бандеровцы еще до войны установили связь с грузинскими и другими кавказскими националистами и использовали это в своей деятельности в Крыму.

Приступив к работе, бандеровцы, прежде всего, через местных украинцев и сами непосредствен-



НОВИНИ ПАРТНЕРІВ

РЕКЛАМА

но, начали изучать политическое положение в Крыму и соотношение различных сил с тем, чтобы в конкретной обстановке избрать наиболее эффективную для себя тактику.

В результате такого изучения, бандеровцы представляли себе это положение в таком виде:

"Теперь, как оценивают местные украинцы, - в Крыму насчитывается до 40% украинцев, 30% татар и 15% русских, но точности в этом вопросе добиться не удалось. Евреев немцы расстреляли. Фольксдойчей, которых до войны было много, вывезли большевики. Украинцы преобладают в северной части Крыма, татары - в южной. Язык украинцев русифицированный. Очень часто украинца от русского нельзя отличить. Но местные люди знают и безошибочно различают друг друга, ибо в глубине, все-таки, еще существует не убитое национальное чувство. Зато национальная сознательность хоть и слабая, но есть. Ее посеяли, главным образом, беглецы из разных мест Украины, чтобы скрыться от глаз ГПУ. Наибольшее число сознательных украинцев попало сюда после раскулачивания и голода 1933 года. Между ними есть даже очень сознательные, активные единицы, соответствующие уровню украинца - националиста. Но это, пока что, только единицы.

Русские, как масса, не активны. Зато русская интеллигенция - начальная и очень активная. Наибольшую активность проявляют русские, которые служат у немцев переводчиками на ответственных должностях и в различных учреждениях.

4-226

Многие немцы им содействуют, а больше всех Ортскомендант Симферополя. Газета "Голос Крыма", по своему содержанию, больше русская, чем, например, "Львовські Вісті" - украинская. А об украинских газетах в Киеве или где-либо в других местах и говорить нечего. Кацапы - переводчики всеми силами возрождают матушку Россию.

Татары не имеют определенного политического лица. В своей массе те из них, кто оставался здесь, проявлял отрицательное отношение к большевикам - сперва отнеслись к немцам хорошо. Немцы это использовали и организовали из них воинскую часть, предназначенную, главным образом, в трудных условиях Крыма, для борьбы с партизанами. Но такие настроения татар быстро рассеялись и из этого кокетничанья ничего не вышло, так как немцы везде не умеют вести такой политики".

Так оценивали положение в Крыму бандеровцы и характеризовали различные группы населения и отношение их к оккупантам.

Касаясь развития партизанского движения, бандеровские резиденты в своем политическом отчете писали:

"Территориальные условия Крыма весьма содействовали партизанскому движению. Это движение очень сильно. Это движение следует расценивать, как военные действия, организованные при помощи парашютистов и оно не имеет ничего, почти, общего с местным населением. Спустя некоторое время страшная нужда и поведение немцев кое-где толкнули часть населения в сторону партизан".

Изучая экономическое положение в Крыму, бандеровцы констатировали:

"С питанием и всякими товарами положение очень плохое, прямо надо сказать, что свирепствует страшный голод. Люди группами идут в районы южной - степной Украины за куском хлеба. Но существуют большие трудности с пропусками. В связи с близостью фронта и партизанским движением, установлен такой суровый контроль передвижения, что при малейшей случайности легко попасть на тот свет".

По вопросу о мобилизации населения, бандеровцы сообщали, что оккупанты вывозят в Германию очень много людей, в том числе и татар.

В таких условиях, в Крыму, разворот деятельности бандеровской группы ОУН натолкнулся на большие трудности. Помимо "русских переводчиков", на которых опирались в своей политике оккупанты в Крыму, бандеровцы неожиданно столкнулись и с противодействием своих вчерашних соратников из мельниковской группы ОУН.

Об этом в своем отчете бандеровцы сообщают:

"Второе препятствие встретили мы неожиданно со стороны украинских переводчиков, которых понаехало сюда довольно много. В большинстве своем, они назы-

вают себя мельниковцами и пробуют вести разложенческую работу, уничтожая все то, что с таким напряжением и жертвенностью строится.

Однако, нужно признать, что некоторые из них, не утратившие своей национальной и личной чести, отказались от такой разрушительной деятельности и не мешают развороту украинской жизни".

Все-же, и в таких трудных условиях, судя по политическому отчету, бандеровцы в Крыму добились некоторых результатов в работе. В своей деятельности они ищут споры среди местных украинцев и небезуспешно.

Так, бандеровцы указывают, что активности русских элементов, которые находятся под опекой русских переводчиков, противостоит горсть местных украинцев, которые постепенно двигают вперед украинскую культурно-просветительную жизнь. Больше того, они сообщают, что через местных украинцев был организован смелый протест против "засилья русских" и в письменной форме подан немецким оккупационным властям.

Неизвестно какой результат дал этот протест, но в Крыму немцы в отношении бандеровцев также, как и на Украине, применяют жестокие репрессии. Об этом бандеровцы в 1942 году сообщали следующее:

"Имею первые жертвы расстрелянных трех друзей в Джанкое. Это слабой памяти друзья - ВАНЬКЕВИЧ Степан из Зба-

7-18
229

ражъя, ЛЮБАН Михаил - из Львова и ВАРЛАХОВСКИЙ Роман - из Самборщины. Четвертая жертва - Иван ОСАДЧУК, арестованный и вывезенный во Львов, где и умер в лагере от тифа".

В Евпатории, в конце 1941 года, немцы арестовали группу бандеровцев. Вместе с другими арестованными, в момент, когда наш флот неожиданно высадил там десант, немцы вели на расстрел и бандеровцев, но они бежали.

Репрессии немцев не обескураживают бандеровцев и они пишут:

"Все это, однако, не подорвало нашей веры и имело среди населения очень живой отклик. Люди видят, что мы не являемся чьими бы то ни было агентами, а жертвенно служим народу и для освобождения его отдаем свою жизнь. Идея самостоятельности Украины приобрела сразу живое содержание и осыпалась кровью ее передовых борцов".

Свой политический отчет бандеровцы заканчивают такими патетическими словами:

"Прекрасен этот наш Крым, чудесное Черное море шумит перед нами и играет волнами, но тяжела, очень тяжела работа. Острая борьба ожидает нас, чтобы этот, - такой дорогой сердцу каждого украинца кусочек украинской земли и это казачье море, - снова стали украинскими".

НАРОДНЫЙ КОМИССАР ГОСУДАРСТВЕННОЙ БЕЗОПАСНОСТИ УССР
КОМИССАР ГОСУДАРСТВЕННОЙ БЕЗОПАСНОСТИ

" 24 " сентября 1943г.

№ 362/25

г. Харьков.

/ САВЧЕНКО /

Джерело: Служба зовнішньої розвідки України

Читайте також:

- Якими були агенти Служби безпеки ОУН, і кого з ворогів їм вдалося ліквідувати?
- Розсекречені архіви радянських спецслужб: «Редактор» Василь Мудрий і його «Діло»
- Українське підпілля під час Другої світової
- Розсекречені архіви радянських спецслужб: Андрій Бандера. Батька - за сина
- Розсекречені архіви радянських спецслужб: Мальтійський лицар - в оперативній розробці НКВС
- Розсекречені архіви радянських спецслужб: «З Різдом Христовим, Ваша Екселенце!»
- Розсекречені архіви радянських спецслужб: Генерал-хорунжий Армії УНР Юрко Тютюнник. Невідомі факти, світлини, вірші
- Історія зв'язкового УПА: Останнє завдання повстанця Йосифа Костельного

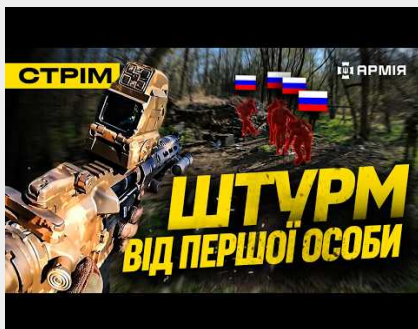
[Share 0](#)

Читайте «Аргумент» в [Facebook](#) и [Twitter](#)

Если вы заметили ошибку, выделите ее мышкой и нажмите **Ctrl+Enter**.

ВІДЕО

ГУР викурює РОСІЯН із нір, ССО на ЗАЧИСТЦІ будинку, безпілотники працюють під ДОНЕЦЬКОМ



Російські паспорти і квартира в Москві батьків очільника Київської прокуратури



Воїни «Альфи» СБУ — ТОП-1 серед підрозділів Сил оборони за результатами бойової роботи у квітні



[Головна](#) [Про сайт](#) [Опитування](#)

© 2011 «АРГУМЕНТ»

Републікація матеріалів: для інтернет-видань обов'язковим є пряме гіперпосилання, для друкованих видань - за запитом через електронну пошту. **Посилання або гіперпосилання повинні бути розташовані при використанні тексту - на початку використовуваної інформації, при використанні графічної інформації - безпосередньо під об'єктом запозичення.** При републікації в електронних виданнях у кожному разі використання вставляти гіперпосилання на головну сторінку сайту argumentua.com та на сторінку розміщення відповідного матеріалу. За будь-якого використання матеріалів не допускається зміна оригінального тексту. Скорочення або перекомпошування частин матеріалу допускається, але тільки в тій мірі, якою це не призводить до спотворення його сенсу.

Редакція не несе відповідальності за достовірність рекламних оголошень, розміщених на сайті, а також за вміст веб-сайтів, на які дано гіперпосилання.

Контакт: uargumentum@gmail.com